

OLASZ INTÉZET BUDAPESTEN.

Irta: Villani Lajos.

Az idők múlása az emberiség nagy történetkönyvének lapjait gyarapítja. Nemzedékek szállnak sírba és elmúlásukkal egész korszakok eleven élete szűnik meg. A multat birtokába veszi a tudós, ki hideg tárgyilagossággal elemez és bírál. Előtte nincs különbség; oknyomozó vizsgálatnak épúgy aláveti azt a kort, mely szellemi értékeket termelt, mint azt, amely meglevő kincseket elpusztított. A népek és nemzetek viszont válogatnak a történelem fejezetei között. Szeretetükkel együtt érdeklődésük is a fényes történelmi korszakok felé fordul, melyek dicsőséget hoztak, szellemi értékeket alkottak. A műemlékek, melyek az utókorra maradnak, őrzik a halhatatlanságot; belőlük a történelem beszél hozzánk.

A magyar történelem egyik legdicsőbb korszakából, a XV. századból, midőn nemzeti nagyságunkkal párosulva az olasz szellemi áramlatok hatása alatt műveltségünk is legpompásabb virágzásának korát élte, sajnos, kevés emlékünk maradt. Elpusztult maga a királyi palota hatalmas ércszobraival, közöttük azokkal, amelyek a Hunyadiakat ábrázolták. Mátyás király híres könyvtárának is aránylag csak kevés kötete maradt fenn. A Renaissance-korabeli nagyobbméretű műemlékeink, mint az esztergomi Bakócz-kápolna, a Budapest belvárosi templom két szentségháza már a XVI. század kezdetéről származnak. De ezek is a nagy humanista király és korának soha el nem múló emlékét idézik fel. Újabban viszont az esztergomi ásatások tárnak fel olyan kultúrkincseket, melyek növelni fogják olasz hatásnak köszönhető műemlékeink számát.

A történelem későbbi folyamán gyengült nálunk az olasz szellemi befolyás. Viharos napjaink voltak, az itáliai műveltség sugárzása is csökkent és végül közénk ékelődött a török és az osztrák.

A világháború óta azonban újra fokozatosan erősödnek a magyar-olasz szellemi kapcsolatok, melyek hajdan oly áldásosan termékenyítették meg a magyar kultúrát.

Emlékezzünk vissza a nagy világégést követő első esztendőkre. A szellemi vesztegzár, mely épúgy fojtogatott, akár a gazdasági háború, a békekötést követőleg is még hosszú ideig tovább tartott. Az olasz volt az első nemzet, amely megszüntetve a gyűlölködést, felvette velünk a szellemi érintkezést, úgy saját országában, mint nálunk. A felújult kapcsolatok, amelyeknek erősebbé tételéhez a két nemzet a közös dicső emlékekből erőt merített, alapjai lettek annak a barátságának, amely az olasz és magyar népet egymáshoz fűzi. A kezdet

lassú iramát, itt-ott határozatlanságát, hamarosan új, tettekben gazdag korszak váltja fel. A fascies, mely 1922 őszén rákerül az olasz lobogóra, Itália több mint kétezer éves egységes latin kultúráját teszi az ifjú erőtlől duzzadó fascista nemzeti demokrácia eszményévé. Ezentúl nálunk is más az olasz szellem megnyilatkozása; öntudatosabb, határozottabb és egységesebb. Célirányos, cselekedetekben megnyilvánuló munka kezdődik, a magyar nemzet iránt a rokonérzés és szeretet hatványozódik. Megérkeznek hozzánk az első olasz lektorok, kik egyetemeken terjesztik az olasz nyelv ismeretét, megnyílnak az ingyenes olasz nyelvtanfolyamok, mind gyakoribbá válnak olasz tudósok és művészek látogatásai és előadásai, megalakul Budapesten is a nagy olasz kultúrintézmény, a Dante Alighieri Társaság helyi egyesülete, mely a Berzeviczy Albert által életrehívott, érdemekben gazdag Korvin Mátyás Társasággal párhuzamosan fejti ki munkásságát.

Új fejezetét nyitja meg a magyar-olasz szellemi kapcsolatoknak a kultúregyezmény, melyet egy évvel ezelőtt írt alá olasz részről Mussolini kormányelnök és magyar részről Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter a római Palazzo Veneziában. Akik ennél az eseménynél jelen lehettünk a Duce tetterős egyéniségének varázs alatt, azzal a biztos tudattal távoztunk, hogy ez az egyezmény nem maradhat holt betű.

Igy is lett. Voltak, akik azt hitték, hogy az abesszín gyarmati háború Olaszország érdeklődését Magyarország iránt csökkenteni fogja. Fényesen rácáfol ezekre a mult hónapban lefolyt budapesti olasz képzőművészeti kiállítás és még jobban a budapesti olasz kultúrintézet felállítása.

Míg a kiállítás a kultúregyezmény erre vonatkozó cikkelye céljainak megvalósításánál csak egy láncszemet tesz, addig a kultúrintézet felállításával az olaszok teljesen végrehajtották kötelezettségüket, melyet annak első pontjában vállaltak:

«Az olasz kormány Olasz Intézetet alapít Budapesten az olasz-magyar tudományos, irodalmi és művészeti kapcsolatok kutatására és fejlesztésére».

Nem hiszem, hogy szükséges volna itt bővebben ismertetni az olasz kultúrintézet munkásságát, melyet az idézett egyezményszöveg amúgy is kellőképpen körvonalaz. Az olasz nyelvtanfolyamok 3500 magyar hallgatója Budapesten és a vidéken, továbbá az olasz kultúrát szerető magyar közönség széles rétegei megismerhették és felbecsülhették már eddig is azt az értéket, amelyet nekünk nyújt. Népszerűvé és hozzáférhetővé tenni az olasz műveltség kincseit a magyar nép részére: ez a célja ennek az intézménynek, mely a rendszeres oktatással foglalkozva nemcsak elemi ismereteket közvetít, hanem az általa létesített egyetemi ismereteket terjesztő tanfolyamok (Corsi di alta cultura) révén azoknak is segítségére van, kik mélyebben kívánnak behatolni az olasz szellem világába.

A mi nemzetünk, amely első királyunk, Szent István óta hű maradt a latin hagyományokhoz, a mai olasz kultúra befogadására különösen alkalmas. Ne feledjük, hogy a fasces nem csak a mai nemzedék szoros egységének jelképe, hanem magában foglalja azt az osztatlan szellemi erőt, melyet a két és fél évezredes Róma és Itália minden vidéke együttesen képvisel.

Amikor Mussolini 1933 áprilisában Julius Caesar a római Via dell'Imperon felállított szobrának mását Rimini városának adományozta, meghagyta, hogy azt ott állítsák fel, ahol a nagy hadvezér a XIII. légióhoz beszélt, miután Róma elfoglalását elhatározta. «Minden esztendőben, március idusán, ékesítsétek virágokkal a római Impérium alapítójának emlékét.» Emilio Bodrero a felavatáskor beszédében ezen a helyen emlékeztetett Róma új birtokba vételére a diadalmas fascista forradalom által és kijelentette, hogy az olasz nemzet ma büszkén vallja magát «Róma törvényes, elsőszülött örökösének.» Vergilius születésének kétezredik évfordulóján az olasz akadémia negyven szónokot küldött az ország különböző részeibe, hogy a nagy költő emlékét felidézzék. Műveit újra kiadták, sírjánál hódoltak, szülőhelyén, Mantovában pedig ligetet ültettek azokból a fákból, melyek a Georgicában előfordulnak. A mult esztendőben a kétezres éves Horatiust ünnepelte egész Itália. 1926 Assisi Szent Ferenc éve volt, halála hétszázadik évfordulója alkalmából. «Olaszország Szent Ferencben a szentek legszentebbjét adta a kereszténységnek és az emberiségnek» — mondja Mussolini ünnepi üzenete. Három évvel ezelőtt az emberiség legnagyobb költőjének, Danténak hódolt a megújhódott Olaszország. Ravennában, Firenze nagy Száműzöttje, a szétszaggatott Itália tragikus sorsú fia sirja elé az egységet hirdető fascista jelvények alatt vonult fel a tömeg. Ünnepélyes csendben hallgatta végig a nép a Pokol, a Purgatórium és a Paradicsom egy-egy énekét. A Duce elrendelte, hogy minden esztendőben felolvasásokkal emlékezzék meg Arezzo, a költő szülőhelye halhatatlan fiáról, Petrarcáról. Ariosto halálának négyszázadik évfordulóján, az ő szellemét is felújította, átvitte a jelen korba a fasces Olaszországa. A tavaly ünnepelt Carducci már a mai idők előhírnöke, míg Leopardi, kinek a jövő évben lesz centenáriuma, a Risorgimentot megelőző szomorú idők utolsó nagy költője.

Az emberiség legnagyobb alkotásait úgy irodalomban, mint zenében, képzőművészetben és a tudás minden terén foglalja magában az olasz kultúra, mely soha oly egységes átfogó és egyetemes nem volt, mint ma. Szerencsés fordulata a sorsnak, hogy éppen mi magyarok oly közeli kapcsolatba kerülhattünk az emberi szellem e gazdag világával.

Mussolini Olaszországa a saját szellemi kincseit megbecsüli, értékeli és gyarapítja. Igyekszik azokat más népekkel is megismertetni és egyben örömmel fogadja be azokat az értékeket, melyeket másoktól

kaphat. Bizonyosságai ennek a külföldön számos helyen létesült olasz kultúrintézetek, melyek egytől-egyig az utolsó években keletkeztek. Ma már Varsó, Bécs, Prága, Athén, Bukarest, Malta, Brüsszel, Lausanne, Barcelona, Santiago de Chile azok a helyek, ahol ilyen intézetek már vannak. Ezeken kívül még sok más helyen lesznek. Valamennyi között azonban a budapesti a legfontosabb, mert megingathatatlan alapjait az a kultúregyezmény alkotja, mely két nép kölcsönös szeretetének írott törvénybe foglalása.

OKTÓBERI RÓZSÁK

*Piroslanak az októberi rózsák.
Széltől, madártól zsongnak a fakó fák.
A szökőkút csorog, akár a jószág.
Bennem is, bennem is, félénk dallamok
Borzolgatják a lomha őszi prózát.*

*Elálldogálok egy árvácska-ágynál.
Mondd, árva szívem, merre, mire vágynál?
Mi az a dallam, ami benned vájkál?
Messze van, messze van, minden messze van,
Az is ami volt, az is amit várnál.*

*Nézel az égre? Az a piros felleg
Pihegő emlék: nap-visszalehellet!
Úlj meg a békés szomorúfüz mellett.
Békesség, békesség, békés öregek,
Bölcsék mosolya, immáron az illet!*

*Pereg a levél és pereg az óra.
Jön a november, a dér meg a bóra.
Jobb lesz, gondoldj a decemberi hóra.
Neked is, neked is, holnap, úgy lehet,
Neked is júvatnak takarodóra.*

*Hadd júvassanak! Hiszem, az is szép lesz!
Érett szíromnak lelengeni édes.
De míg bennem a dal fecskéje fészkes,
Hadd szálljon, — hadd fájjon: a tearózsát
Idesimitom ajkam melegéhez.*